

УДК 336.532:332.14

Макаренко О.І.¹

¹ асп. Інституту демографії та досліджень якості життя ім. Михайла Птухи
НАН України

ТОКЕНІЗАЦІЯ ПЕНСІЙНИХ НАКОПИЧЕНЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ

Поточний стан пенсійної системи України свідчить про її фактичну стагнацію та дефолтність, що зумовлює потребу у вчиненні комплексу дій, спрямованих на усунення негативних тенденцій. Тактично питання може бути вирішено шляхом збільшення пенсійного віку, відміни «спецпенсій», скороченням видатків тощо. Стратегічно вирішити цю проблему без економічного зростання країни сьогодні неможливо.

В таких умовах важливого значення набуває запуск і перезавантаження накопичувальної складової пенсійної системи України.

З огляду на зазначене, а також спираючись на розрахунки фахівців Інституту демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи, до участі у другому (накопичувальному) рівні пенсійної системи можуть бути залучені особи не старші 30–35 років [1].

Запуск другого рівня накопичувальної системи України може бути здійснено із використанням провідного інструментарію фінансово-цифрових технологій – токена одиниці пенсійного активу (надалі – ОПА) як віртуального активу залучення, обліку та накопичення коштів для достойної старості.

Досвід багатьох країн світу свідчить про те, що ОПА не є чимось ексклюзивним та новим для використання. Практика обліку коштів на індивідуальних пенсійних рахунках учасників досить поширена [2, с.6].

Токенізація – це процес перетворення права власності на реальний або фінансовий актив у цифровий токен, який зберігається на блокчейні. Такий токен відображає частку активу і може передаватися, зберігатися або використовуватися відповідно до встановлених правил.

За своєю суттю цей інструмент відповідає найпрогресивнішим на сьогодні моделям цифровізації класичних фінансів – токенізації активів.

Перевагами токенізації для пенсійного фонду можуть стати:

1. Прозорість: використання блокчейнів забезпечує публічний доступ до історії транзакцій. Це унеможливує шахрайство або приховані зміни у власності на активи.

2. Підвищений контроль: кожен учасник пенсійної програми може самостійно перевіряти наявність та стан своїх активів, не покладаючись лише на пенсійні фонди чи адміністраторів.

3. Захист від втрати: цифрові токени, що зберігаються у надійному

гаманці, не залежать від банківських структур або посередників. Навіть у випадку банкрутства фінансової установи токени залишаються за власником.

4. Ліквідність і спадкування: токени можуть бути передані іншим особам або продані на вторинному ринку. Це полегшує управління активами у випадку необхідності.

5. Смарт-контракти для автоматизації: можливе програмування умов автоматичних виплат пенсій (наприклад, щомісячно після досягнення певного віку), що зменшує ризики помилок і затримок.

Але найголовніше, що може на сьогодні дати токенизація для пересічного учасника пенсійного фонду – збільшення ліквідності його пенсійних накопичень безпосередньо для такого учасника.

Фактично модель, яка існує в Україні, збігається зі світовою практикою як при створенні ОПА, так і в момент її реалізації – тобто пенсійної виплати. ОПА у світовій практиці – це вимір грошової вартості пенсійних накопичень особи на кожен конкретний проміжок часу.

Як зазначалось вище, за своєю суттю ОПА, облік якої на сьогодні здійснюється всіма недержавними пенсійними фондами в Україні, фактично ідентична за своєю суттю цифровому токenu, розвиток яких на сьогодні відбувається надшвидкими темпами.

Станом на перше півріччя 2025 року токенизація активів демонструє стрімкий розвиток і трансформацію глобального фінансового ландшафту:

- ринкова вартість токенизованих активів (без урахування стейблкоїнів) перевищила \$12 мільярдів;
- до 2030 року ринок токенизованих активів може досягти \$1,9 трильйона, а за оптимістичним сценарієм – до \$3,8 трильйона;
- до 2034 року загальний попит на токенизовані активи сягне \$30,1 трильйона [3].

Такі перспективи розвитку наступного рівня традиційних фінансів не тільки може, але й має стати ефективною альтернативою тим моделям запуску другого (державного) накопичувального рівня пенсійної системи України, які за косметичними відмінностями пропонуються до запровадження в Україні вже 18 років.

Запуск накопичувального рівня з використанням механізму токенизації дозволить:

- забезпечити превалювання інтересів держави щодо створення моделі запуску системи з найменшими витратами;
- здійснити найефективніше використання поточних можливостей наявної інфраструктури з виключенням посередників, які не створюють додаткової вартості для учасників системи;
- більш активне залучення громадян (насамперед, заробітчан та осіб, які виїхали з України після початку війни) до участі в програмі другого рівня

шляхом надання їм зрозумілого та прозорого механізму участі в самостійному формуванні своєї майбутньої пенсії;

– активного використання наявних у державі інформаційно-цифрових платформ – зокрема ДІЯ.

Також цей інструмент дозволить здійснити перезавантаження третього (недержавного) рівня пенсійної системи України шляхом вирішення однієї з основних проблем, які стоять на заваді її розвитку – створення ліквідності пенсійних накопичень для кожного з учасників недержавного пенсійного фонду.

Ця мета може бути досягнута шляхом іншого погляду на суть і використання одиниці пенсійного активу як віртуального активу, що дозволить отримати: простий і зрозумілий інструмент накопичень та підтримки України для її громадян, які з різних причин покинули її межі; простий і зрозумілий інструмент підтримки батьків та родичів в Україні; простий інструмент для розвитку накопичувальної складової, оскільки використання його значно спрощує бюрократичні процедури функціонування пенсійних фондів; джерело залучення довгострокового інвестиційного капіталу в економіку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лібанова Е. Як змінився ринок праці у воєнний час: сьогодення та перспективи [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – Режим доступу до ресурсу: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivsja-rinok-pratsi-u-vojennij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html>.

2. World Economic Forum. The Global Risks Report 2023. 18th Edition [Електронний ресурс] / World Economic Forum. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2023>.

3. Ian A., Nick B. U.K. Pension Giant L&G Looks to Enter Crypto's Tokenization Space. CoinDesk. Finance. 21.10.2024. URL: <https://www.coindesk.com/business/2024/10/21/uk-pension-giant-lg-looks-to-enter-cryptos-tokenization-space> (дата звернення: 14.09.2025).